

Резюме

Литвин С. Й. *Сущность результата интеллектуальной творческой деятельности как объекта гражданского права.*

В статье исследована и определена сущность правовой природы результата интеллектуальной, творческой деятельности как объекта гражданского права. Определено место результатов интеллектуальной, творческой деятельности среди других объектов гражданских прав в соответствии с избранным методологическим пониманием их правовой природы. Выявлены присущие им особые признаки. Отмечено, что объектом исключительного права является не результат интеллектуальной, творческой деятельности, а совершение предусмотренных законодательством действий (использование, распоряжение) относительно результата интеллектуальной, творческой деятельности.

Ключевые слова: объект гражданского права, объект гражданских правоотношений, результат интеллектуальной, творческой деятельности, нематериальное благо.

Резюме

Lytvyn S. *The Result of Intellectual and Creative Activity as an Object of Civil Law.*

The article explored and defined the essence of the legal nature of the result of intellectual and creative activity as an object of civil rights. The place of intellectual and creative activity among other objects of civil rights in accordance with the chosen methodological understanding of their legal nature. Revealed the inherent special characteristics. It is noted that the object of an exclusive right is not the result of intellectual and creative activity, and the commission of acts provided by the law (the use, disposal) with respect to the results of intellectual and creative activity.

Key words: object of civil law, the object of civil relations, the result of intellectual and creative activity, intangible benefits.

УДК 347. 795. 4

Д. О. МАРІЦ

Дарія Олександрівна Маріц, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

ДОГОВІР ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ ТА БАГАЖУ НА ТАКСІ

Транспортні послуги у сучасному світі відіграють важливу роль як у забезпеченні переміщення пасажирів у просторі, так і в здійсненні перевезень вантажів. Послуги у сфері перевезень пасажирів мають бути якісними, швидкими, безпечними та комфортними. Транспортна інфраструктура є досить розгалуженою, а нормативне регулювання – надзвичайно об'ємним. Водночас законодавець повною мірою не врахує ті правовідносини, що потребують врегулювання у сучасних умовах. Так, на сьогодні існує ряд підзаконних нормативних актів, які були прийняті ще за радянських часів і на сьогодні залишаються чинними, хоча деякі положення вже не мають відповідного змістовного наповнення та подекуди суперечать іншим нормативним актам. Водночас проекти нагальних законів до цих пір залишаються не розглянутими та не прийнятими. Наприклад, у жовтні 2012 р. до Верховної Ради України був поданий проект Закону «Про перевезення на таксі та перевезення на замовлення», однак 12 грудня 2012 р. проект було відкликано. Так, на сьогодні жоден інший проект у цьому напрямі не було надано до розгляду.

Одним із найпопулярніших видів перевезень є автомобільні перевезення, що забезпечує таксі. Відповідно, сучасне законодавство не містить спеціального нормативного акта, який би регулював правовідносини, що виникають у цій сфері. **Тому актуальність** питань, які порушено у цій статті, обумовлюється насамперед недосконалістю правового регулювання відносин у сфері перевезень за допомогою таксі, а також відсутністю наукових досліджень договірних відносин, які виникають в організації перевезень за допомогою таксі.

Ступінь наукової розробки теми не визначається особливою увагою з боку правознавців, серед основних досліджень у сфері перевезень на таксі є праці О. Гришка та О. Нечипуренка. Договірним відносинам у сфері автомобільних перевезень присвячені праці А. Волкової, І. Голенко, О. Онищенко. Питанням ефективності лізингу маршрутних таксі приділена увага і економістів, зокрема С. М. Акіньшина. Інші публікації мають публіцистичний характер. Їх авторами є О. Крючков, В. Машкін, Н. Позняк-Хоменко, М. Хімич, В. Чепіжко.

Автомобільний транспорт – це галузь транспорту, яка забезпечує задоволення потреб населення та суспільного виробництва у перевезеннях пасажирів та вантажів автомобільними транспортними засобами. За інформацією, що була надана Головним управлінням статистики у м. Київ, за січень–серпень 2015 р. автомобільним транспортом перевезено 206 млн 772,6 тис. пасажирів, порівняно з січнем–серпнем 2014 р. перевезено 261 млн 901,9 тис. пасажирів. А за даними Кореспондент.net послугами автомобільного транспорту (за урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями) скористалися 1 млрд 715 млн 300 тис. пасажирів, що на 22,2 % менше, ніж за 2014 рік¹. У той же час перевезення пасажирів водним транспортом збільшилося на 1,2 % – до 0,5 млн осіб.

Автомобільні перевезення пасажирів регулює Закон України (далі – ЗУ) «Про автомобільний транспорт»² від 5 квітня 2001 р., постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. «Про затвердження Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту»³, Закон України «Про захист прав споживачів»⁴.

Відповідно до ст. 1 ЗУ «Про автомобільний транспорт» перевезення пасажирів у режимі маршрутного таксі – це перевезення пасажирів на міському чи приміському автобусному маршруті загального користування за розкладом руху, в якому визначається час відправлення автобусів з початкового та кінцевого пунктів маршруту з висадкою і посадкою пасажирів чи громадян на їхню вимогу на шляху прямування автобуса в місцях, де це не заборонено правилами дорожнього руху. Водночас таке визначення абсолютно не показує порядок перевезення пасажирів таксі. Однак законодавцем у цьому ж нормативному акті наводиться визначення таксі, *за яким це легковий автомобіль, обладнаний розпізнавальним ліхтарем оранжевого кольору, який встановлюється на даху автомобіля, діючим таксометром, сигнальним ліхтарем із зеленим та червоним світлом, розташованим у верхньому правому кутку лобового скла, і який має нанесені композиції з квадратів, розташованих у шаховому порядку на дверцятах автомобіля з лівого та правого боків, призначений для надання послуг з перевезення пасажирів та їхнього багажу в індивідуальному порядку.*

Послуги пасажирського автомобільного транспорту поділяють на послуги з перевезення пасажирів автобусами, *на таксі* та легковими автомобілями за замовленням. Послуги з перевезення на таксі надаються громадянам у порядку черги на стоянках таксі та на шляху прямування, а також на замовлення (*звичайне, термінове, нічне*) усне, письмове чи за телефоном. Звичайне замовлення таксі здійснюється на стоянці таксі в порядку черги.

При спеціальному замовленні таксі особи, які мають намір скористатися послугами таксі, зазначають місце і час подачі таксі (для виконання замовлення). Спеціальне замовлення може бути терміновим (якщо передбачає виконання замовлення протягом 30 хвилин) і планове (якщо від прийняття замовлення до його виконання визначено більше 30 хвилин – у межах узгодженого з особою, яка замовляє, часу подачі таксі). Спеціальне замовлення здійснюється через диспетчера, який передає його водію за допомогою пристрою зв'язку. Якщо замовлення послуги перевезення на таксі прийнято не пізніше ніж за 30 хвилин до визначеного часу його виконання і суб'єкт господарювання не має можливості забезпечити виконання замовлення, він зобов'язаний попередити про це замовника послуги не пізніше ніж за 30 хвилин до визначеного часу подачі транспортного засобу, а в разі, коли час від прийняття замовлення до його виконання становить менш як 30 хвилин, – негайно.

Під усним замовленням слід розуміти, в даному випадку, замовлення таксі на стоянці або на маршруті слідування. Під письмовим замовленням вочевидь слід розуміти заповнення он-лайн заявки на відповідному сайті перевізника, за вибором замовника. Однак таке письмове замовлення є водночас замовленням із використанням дистанційних засобів зв'язку, так само як і замовлення за телефоном.

Для здійснення перевезення пасажирів перевізнику необхідно мати відповідний пакет документів. Так, для водія таксі – це посвідчення водія відповідної категорії, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, інші документи, передбачені законодавством України.

Ліцензування окремих видів транспорту, зокрема таксі, здійснюється з метою забезпечення безпеки і надійності роботи транспорту; обмеження монополізму та розвитку конкуренції; створення рівних умов для розвитку господарської діяльності підприємств транспорту. Так, відповідно до ст. 9 Закону України «Про автомобільний транспорт» ліцензія видається на господарську діяльність з надання послуг щодо перевезення пасажирів і небезпечних вантажів на такі види робіт: надання послуг з внутрішніх перевезень пасажирів на таксі; надання послуг з міжнародних перевезень пасажирів на таксі. Відповідно до чинного законодавства існує класифікація транспортних засобів, залежно від якої здійснюється і державна реєстрація такого засобу.

Таксі належить до транспортних засобів спеціального призначення. І при державній реєстрації легкових автомобілів у реєстраційних документах роблять відмітку щодо їх призначення згідно з документами виробника (легковий, таксі, спеціалізований санітарний автомобіль екстреної медичної допомоги, автомобільні інкасації, броньований, обладнаний спеціальними світловими і звуковими сигнальними пристроями).

Зареєстровані легкові автомобілі, які обладнуються устаткуванням для роботи як на таксі і використовуються згідно з відомостями, поданими ліцензіатом органу ліцензування господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів автомобільним транспортом, при провадженні такого виду господарської діяльності, державній перереєстрації не підлягають.

Для укладення договору перевезення пасажирів на таксі необхідно погодити істотні умови. Однак специфікою даного виду перевезень є те, що законодавець передбачає укладення договору та визначає його істотні умови щодо перевезення пасажирів на таксі *лише у разі замовлення такої послуги з використанням дистанційних засобів зв'язку.*

Таким чином, виходячи зі змісту наведеного положення, складається враження, що у разі замовлення такої послуги на стоянці таксі погодження істотних умов не вимагається. У разі звичайного замовлення таксі (на стоянці чи за маршрутом слідування) перевезення пасажирів також здійснюється на договірних засадах, і тому видається логічним погодження істотних умов, що погоджуються у разі замовлення таксі з використанням дистанційних засобів зв'язку. Тому необхідне певне уточнення положень Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту в частині погодження істотних умов договору.

Так, до істотних умов договору перевезення на таксі належать:

- час і місце (адреса) подачі транспортного засобу;
- кінцевий пункт маршруту (за бажанням замовника послуги);

- час доставки у кінцевий пункт (за бажанням замовника послуги);
- контактний телефон замовника послуги; вартість послуги з перевезення (за бажанням замовника послуги);
- інші основні характеристики обслуговування (за погодженням сторін).

Перед укладенням договору суб'єкт господарювання повинен повідомити замовникові послуг (на його вимогу) про:

- 1) своє найменування та місцезнаходження;
- 2) адресу та номер телефону, за якими приймаються претензії щодо неналежного рівня обслуговування;
- 3) основні характеристики послуги (час подачі транспортного засобу, модель, номерний знак тощо);
- 4) ціну послуги та/або тариф на проїзд, включаючи плату за подачу транспортного засобу, умови оплати послуги;
- 5) порядок розірвання договору.

Сторонами такого договору є суб'єкт господарювання та особа, що замовляє перевезення. Однак визначення сторони лише суб'єктом господарювання є, на наш погляд, не досить правильним, адже таку діяльність може здійснювати і фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності, а такі терміни не є синонімами. Крім того, договір укладається не між перевізником та замовником (пасажиром), а між замовником та особою, яка є представником перевізника. На законодавчому рівні відносини між диспетчерською службою та перевізником (таксі) не врегульовані, тому необхідно з'ясувати, який вид договірних відносин має місце за таких умов. Виходячи із змісту ст. 243 Цивільного кодексу України, комерційним представником є особа, яка постійно виступає представником підприємців при укладенні ними договору у сфері підприємницької діяльності. Повноваження комерційного представника можуть бути підтверджені письмовим договором між ним та особою, яку він представляє, або довіреністю. Тобто, суб'єкт господарювання (який надає інформаційно-диспетчерські послуги) виступає комерційним представником перевізника.

Підбиваючи підсумки, зважаючи на відсутність легального визначення договору перевезення на таксі, пропонуємо наступне визначення.

Договір перевезення на таксі – це публічний договір, який укладається між замовником та суб'єктом підприємницької діяльності (самозайняті перевізники) або господарської діяльності (перевізником на таксі), або за допомогою дистанційних засобів зв'язку, предметом якого є надання послуг із перевезення пасажирів та/або багажу.

На наш погляд, можна визначити такі юридичні ознаки договору перевезення на таксі. Цей договір є: публічним, двостороннім, консенсуальним, оплатним, строковим.

Так, при наданні послуг перевезення на таксі можуть бути укладені такі договори:

- 1) договір перевезення на таксі (який укладається безпосередньо між замовником та перевізником у разі звичайного замовлення на стоянках таксі або на маршруті слідування таксі);
- 2) договір, про надання інформаційно-диспетчерських послуг, який укладається між перевізником та суб'єктом господарювання (інформаційно-диспетчерський пункт);
- 3) договір про використання певної транспортної інфраструктури та користування стоянкою для таксі на цій території;
- 4) договір на замовлення таксі за допомогою дистанційних засобів зв'язку, який укладається між особою, що замовляє перевезення та суб'єктом господарювання.

Суб'єкт господарювання, який надає інформаційно-диспетчерські послуги, уточнює час, необхідний для здійснення перевезення, та час подачі транспортного засобу з урахуванням особливостей дорожньо-транспортної ситуації (погодні умови, період доби, можливі ускладнення під час виконання замовлення). У разі укладення договору про замовлення послуги таксі за допомогою дистанційних засобів зв'язку суб'єкт господарювання відповідає за виконання його умов та надання достовірної і своєчасної інформації про послугу.

У межах даної статті розглядалися договірні відносини, які виникають у сфері перевезень за допомогою таксі. В результаті дослідження даної проблематики автором пропонується: 1) авторське визначення поняття договору перевезення на таксі; 2) визначено юридичні ознаки даного договору; 3) з'ясовано, що передумовою надання послуг із перевезення на таксі є укладення інших договорів (зокрема, договору на замовлення таксі за допомогою дистанційних засобів зв'язку); 4) послуги суб'єкта господарювання (інформаційно-диспетчерські послуги) регламентуються укладенням договору між перевізником та суб'єктом господарювання, де суб'єкт господарювання виступає комерційним представником перевізника; 5) договір про перевезення на таксі може бути укладено в усній формі, за допомогою дистанційних засобів зв'язку, зокрема у письмовій формі, шляхом заповнення он-лайн заявки – замовлення; 6) можлива трансформація суб'єктного складу договору на різних етапах його дії, починаючи від стадії укладення (за допомогою дистанційних засобів зв'язку) де сторонами є замовник та суб'єкт господарської діяльності (інформаційно-диспетчерський пункт), а на стадії виконання цього договору – сторонами є перевізник та пасажир. З огляду на обсяг статті, на жаль, неможливо розглянути всі питання, які виникають при перевезеннях за допомогою таксі, зокрема ті, що стосуються порядку розрахунків, видачі чека або іншого документа, досліджень суміжної договірної конструкції перевезення пасажирів автомобільним транспортом на замовлення, тому окреслені питання, безумовно, стануть предметом подальших наукових розвідок.

¹ Пасажирські перевезення за січень-серпень 2015 року : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kiev.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=1016&lang=1> – Назва з екрана.

² Про автомобільний транспорт : Закон України в редакції закону № 3492 - VI // ВВР. – 2006. – № 32. – Ст. 273.

³ Про затвердження Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту : постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 176 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/176-97-%D0%BF> – Назва з екрана.

⁴ Про захист прав споживачів : Закон України від 12 травня 1991 р. // ВВР. – 1991. – № 30. – Ст. 379.

Резюме

Мариц Д. О. Договір перевезення пасажирів та багажу на таксі.

У статті аналізується сучасний стан автомобільних перевезень в Україні, наводяться статистичні дані. Предметом дослідження є договір перевезення пасажирів та багажу на таксі, аналізуються нормативно-правові акти у цій сфері, виявляються прогалини правового регулювання. В результаті дослідження автор доходить певних висновків та надає ряд пропозицій. Зокрема, запропоновано визначення поняття договору перевезення на таксі, визначено юридичні ознаки цього договору, з'ясовано, що передумовою надання послуг із перевезення на таксі можливе укладення інших договорів.

Ключові слова: договір, таксі, пасажир, замовник, перевізник, дистанційні засоби зв'язку.

Резюме

Мариц Д. А. Договор перевозки пассажиров и багажа на такси.

В статье анализируется современное состояние автомобильных перевозок в Украине, приводятся статистические данные. Предметом исследования является договор перевозки пассажиров и багажа на такси, анализируются нормативно-правовые акты в этой сфере, определяются пробелы правового регулирования. В результате исследования автор приходит к определенным выводам и дает ряд предложений. В частности, предложено определение понятия договора перевозки на такси, определены юридические признаки этого договора, выяснено, что предпосылкой предоставления услуг по перевозке на такси возможно заключение других договоров.

Ключевые слова: договор, такси, пассажир, заказчик, перевозчик, дистанционные средства связи.

Summary

Maritz D. The contract for the carriage of passengers and their luggage by taxi.

The article analyzes the current state of road transport in Ukraine, using available statistics. The subject of research is the contract regarding the carriage of passengers and luggage by taxi. The author analyzes the normative and legal acts in this field and identifies the limitations in the current legal regulation. Concerning this subject, the author presents several conclusions and proposals.

Key words: contract, taxi, passenger, customer, carrier, remote means of communication.

УДК 347

В. В. НАДЕН

Викторія Валентиновна Наден, кандидат юридических наук, доцент Національного юридического університету імені Ярослава Мудрого

ОБЯЗАННОСТИ НАСЛЕДНИКОВ, ВОЗНИКАЮЩИЕ В ЗАВЕЩАТЕЛЬНОМ ОТКАЗЕ, «ВОЗЛОЖЕНИИ», ЗАВЕЩАНИИ С УСЛОВИЕМ (СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ)

В соответствии со ст. 1233 ГК завещанием является личное распоряжение физического лица на случай своей смерти. На момент смерти наследодатель перестает быть субъектом каких-либо отношений, то есть утрачивает принадлежавшие ему при жизни субъективные права и обязанности. В свою очередь, наследники лишь с течением определенного времени приобретают наследственные субъективные права и обязанности умершего наследодателя. Римляне отмечали, что *наследование* есть ничем иным, нежели получение в целом права, которым владел умерший¹.

По общему правилу, в состав наследства входят все права и обязанности, принадлежавшие наследодателю на момент открытия наследства (ст. 1218 ГК). Поэтому с принятием наследства к наследникам переходят имущественные права и обязанности наследодателя, которыми он владел при жизни. Нельзя получить в собственность в порядке наследования только права, не выполнив обязанности, возникающие с принятием наследства. Нельзя также переложить выполнение своей обязанности на другое лицо для того, чтобы была возможность реализовать свое наследственное право.

Таким образом, к наследникам переходят не только права завещателя, но и его обязанности (транслятивное правопреемство), даже если они не были указаны в завещании, поскольку вследствие наследования происходит универсальное правопреемство.